

فرہنگنامہ حقوق بشر اسلامی (۵)

اسلام و دموکراسی

پروفیسر محمد رفیع

دکتر عباس خواجہ پیری

www.ketab.ir

سرشناسه	: عواجه پیری، عباس، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: اسلام و دموکراسی/ پژوهش و نگارش عباس عواجه پیری.
مشخصات نشر	: تهران: آثار سبز، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۲ ص: ۱۹/۵۰۹ س.م.
روست	: فرهنگنامه حقوق بشر اسلامی: ۵.
وضعیت فهرست نویسی	: ایبا
موضوع	: دموکراسی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
رده بندی شمره	: BP ۳۳۰ ۱۳۹۱: ۱۵۱۳۳۳/ج۹۳
رده بندی	: ۱۸۰۱۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۳۱۶۷

عنوان: اسلام و دموکراسی
 نام پدیدآورنده: عباس عواجه پیری
 مشخصات نشر: تهران: انتشارات آثار سبز، ۱۳۹۲
 مشخصات ظاهری: ۲۴۲ ص: ۱۹/۵۰۹ س.م.
 شابک: ۹۶۰-۷۴۴۱-۰۶-۹۱
 لویت چاپ: اول-۱۳۹۴
 قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال
 شمارگان: ۱۰۰۰

چاپ و نشر این اثر بدون تغییر در محتوای آن با اطلاع قبلی صاحب اثر بلامانع است.

فهرست مطالب

دیاچه مؤلف.....	۶
مقدمه.....	۹
فصل اول دموکراسی.....	۱۳
پیشینه دموکراسی.....	۱۹
انقسام دموکراسی.....	۲۶
مبانی دموکراسی.....	۳۶
۱- اصل فردگرایی.....	۳۶
۲- اصل کفایت عقل بشر.....	۳۹
۳- اصل آزادی انسان.....	۴۲
۴- اصل تساوی انسان‌ها.....	۴۸
۵- اصل تفکیک قوا.....	۵۶
۶- اصل اتکاء به مردم.....	۵۹
دین و مردم‌سالاری.....	۶۴
رابطه‌ی لیبرالیسم و دموکراسی.....	۷۵
اصول مردم‌سالاری در اسلام.....	۸۴
۱- اصل مشارکت عمومی و حق تعیین سرنوشت.....	۸۵
۲- اصل مشروعیت حکومت.....	۸۸
۳- اصل مقبولیت حکومت.....	۹۲

۴- اسلام و دموکراسی

- ۴- اصل عدالت محوری ۹۵
- الف- عدالت در گزینش و نصب کارگزاران حکومت ۹۶
- ب- عدالت در اداره امور جامعه ۹۸
- ج- عدالت در اجرای قوانین ۹۹
- د- عدالت در توزیع ثروت و امکانات ۱۰۲
- ۵- اصل اخلاق محوری ۱۰۳
- ۱- اصل حقوق متقابل مردم و حکومت ۱۰۸
- ۷- اصل بهره‌مندی از آزادی ۱۱۲
- ۸- اصل نظارت همگانی ۱۱۸
- سازگاری اسلام و دموکراسی ۱۲۵
- سازوکارهای مردم‌سالاری در اسلام ۱۴۲
- ۱- شور و مشورت ۱۴۳
- ۲- جماعت و دینی ۱۴۷
- ۳- بیعت ۱۵۳
- ۴- برگزاری انتخابات آزاد و عاقلانه ۱۵۸
- ۵- امر به معروف و نهی از منکر ۱۶۴
- ۶- قانون‌گرایی ۱۶۹
- ۷- پاسخگویی حکومت ۱۷۷
- ۸- انتقاد سازنده و خیرخواهانه ۱۸۳
- چالش اکثریت و مشروعیت ۱۸۷
- دموکراسی در سیره نبوی ۱۹۸
- فرهنگ، اخلاق و دموکراسی ۲۰۷

۲۱۷.....	چالش‌های دموکراسی در جهان امروز.....
۲۳۰.....	منابع و مآخذ.....
۲۳۰.....	الف-به زبان عربی.....
۲۳۳.....	ب-به زبان فارسی.....
۲۳۸.....	ج-به زبان انگلیسی.....

پایچه مؤلف

بنای دعوت رایزن محترم فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مسکو، اواخر آذرماه سال ۱۳۹۰ توفیقی دست داد تا در حین مسئولیت محترم بنیاد بعثت به کشور روسیه سفر کنیم و زمینه ها و راهکارهای توسعه فعالیت های فرهنگی در آن سرزمین را از نزدیک بررسی و بر اساس امکانات موجود، برنامه ای را تدوین نماییم.

در این سفر ملاقات های مفیدی و پرباری با شخصیت های مختلف دینی و فرهنگی روسیه و تاتارستان انجام پذیرفت که به ویژه در جلساتی که با مسئولین ادارات امور دینی آن دو جمهوری برگزار شد، شاهد اظهار علاقه ی شدید آنان به ارائه کتب و متون اسلامی و حتی کتاب درسی در زمینه های معارف و اخلاق اسلامی بودیم. ابراز تمایل وافر مسئولین فوق و نیز جمعیت

قریب بیست میلیون مسلمان در فدراسیون روسیه و به ویژه در جمهوری‌های شمال قفقاز و ساحل ولگا، و نیز مخاطبین فراوان مسلمان و غیرمسلمان در سایر کشورهای اتحاد جماهیر شوروی سابق (که به زبان روسی تسلط دارند) هم چنین عادت بسیار پسندیده اکثریت مردم آن دیار به مطالعه در وسایل نقلیه عمومی، موجب گردید موسسای نه‌ست ترجمه (که از قریب یک سال پیش فعالیت خود را در ترجمه و نشر الکترونیکی متون مربوط به معارف اسلامی آغاز نموده است) جامعه روسی زبان را به عنوان مخاطب اصلی خود قرار دهد و سازمان‌دهی فعالیت خویش را در این راستا عطف دارد. این جانب نیز به پشتوانه‌ی مطالعاتی که در بیش از یک دهه در زمینه‌ی حقوق بشر اسلامی دارم، بر آن تسلیم تا با تدوین متونی نسبتاً روان و کم حجم و ترجمه و نشر آن به زبان روسی، اصول مترقی حقوق بشر اسلامی را برای آنان ارائه و تبیین نمایم.

بنا به توصیه مدیرعامل محترم بنیاد بعثت، مقرر شد تا هم‌زمان با ترجمه‌ی این اثر به زبان روسی، متن فارسی آن

۸۷ اسلام و دموکراسی

نیز منتشر گردد.

خداوند متعال را بر این توفیق شاکرم و از درگاه ربوبی
او توفیق تداوم این اقدام را مسئلت دارم.

دکتر عباس خواجه پیری

دی ماه ۱۳۹۲ هجری شمسی

www.ketab.ir

رضوعیت یافتن حقوق بشر، به لحاظ فطری بودن آن، قدمتی معاد، عمر سر در جهان خاکی دارد و از آن زمان که انسان بر این کره خاکی استقرار یافت، مقوله‌ی حقوق بشر نیز متولد گردید. ربا تعدد و تکثر انسان‌ها و جوامع، بشر رشد و توسعه پیدا کرد و همواره منشأ مبارزات و نهضت‌های حق‌طلبانه و آزادیخواهانه گردید و به عنوان آرمان جاویدان بشر باقی ماند.

مورّخین در کاوش‌ها و مطالعات خود به سده‌ی دهم دست پیدا کرده‌اند که به لحاظ قدمت تاریخی به بیش از ۲۵ هزار سال قبل از تاریخ میلاد حضرت مسیح^(ع) تعلق دارند و در متن آن‌ها بر حقوق طبیعی انسان‌ها و آزادی‌های اساسی تأکید شده است.

ظهور دین اسلام در سال ۶۱۰ میلادی نیز یکی از

۱۰. اسلام و دموکراسی

زرین ترین و جاویدترین فصول تاریخ بشریت است که به لحاظ محتوای تعالیم آن، به ویژه در زمینه حقوق انسان‌ها، در اندک زمانی در بخش وسیعی از جهان مورد پذیرش و استقبال انسان‌های تحت ظلم و ستم قرار گرفت و پیروان بسیاری پیدا کرد.

بنا به گفته ابوالعلا مودودی، متفکر و محقق مشهور، غربی‌ها عادت دارند که هر امر خوبی را به خود منتسب کنند و حنیف و انمود سازند که همه مواهب و فضایلی که بشریت بر آن است یافته است، از ایشان نشأت می‌گیرد، حال آن که کناکارتا (نشور کبیر انگلستان) به عنوان نخستین سند تاریخی غرب در زمینه حقوق بشر، که در سال ۱۲۱۵ میلادی توسط جل (پادشاه وقت انگلستان) صادر گردید، بیش از ششصد سال پس از ظهور دین اسلام صادر شده است و این سند و اسناد مشابه آن، دلیل محکمی بر عقب‌ماندگی غرب از قافله حقوق بشر و عدم توجه آنان به منزلت انسانی و تأخیر در مبارزه آنان با ظلم و ستم‌هایی که طی قرون متمادی بر بشریت رفته است، محسوب می‌گردد.

مطالعه‌ی مفاهیم حقوق بشری در تعالیم اسلام به وضوح

گویای آنست که نظام حقوق بشر در شریعت اسلام و تعالیم پیامبر اکرم (ص) در مقایسه با آن چه در غرب مورد ادعا قرار می‌گیرد، به مراتب کامل‌تر و جامع‌تر است و علت این امر تفاوت اساسی دو نظام حقوقی غرب و اسلام در نگرش به انسان و ویژگی‌های مادی و معنوی اوست.

در شریعت اسلام، ملاک‌های فضیلت، انسانیت و معنویت انسان در توجه خاصی قرار گرفته است، حال آنکه دیدگاه غرب نیست به انسان مبتنی بر عوامل معنوی و اخلاقی نیست.

از طرفی چون اخلاق و معنویت می‌تواند به عنوان قوی‌ترین پشتوانه‌ی اجرای تقو و حقوق بشر و حمایت از آن، کاربرد داشته باشد، لذا تقویت ارزش‌های اخلاقی و مذهبی در هر جامعه سبب توسعه حمایت از حقوق بشر می‌گردد و انحطاط اخلاقی یا بی‌توجهی به ارزش‌های مذهبی نیز در نقض و سلب حقوق بشر تأثیر مستقیم منفی دارد. بر این اساس چنانچه قانونمندی‌ها و مقررات لازم‌الاجرا در جامعه از پشتوانه‌ی عظیم معنوی و اعتقادی افراد آن جامعه برخوردار نگردد، در نهایت نتیجه مطلوب و مورد انتظار ببار نخواهد آورد.

عدم توجه ارگان‌های حقوق بشری سازمان ملل متحد و اسناد بین‌المللی موجود به مذهب و اعتقادات دینی موجب عدم موفقیت در توسعه حمایت از حقوق بشر در دنیای امروزی گردیده است، که نتیجه‌ی آن وضع رقت‌بار و اسف‌بار ناشی از نقض حقوق انسان‌هاست که همه روزه در تمامی نقاط دنیا شاهد آن هستیم.

در این سلسله مقالات ما بر آنیم تا با معرفی اجمالی پاره‌ای از تعالیم ناب اسلامی، حقانیت شریعت متعالی اسلام را در مقایسه با ادعاهای پرطمطراق ولی پوچ و بی‌اساس غربی‌ها بیان کنیم تا همگان بدانند که بشریت تا چه حد وامدار تعالیم اسلام و شریعت پیامبر خاتم (ص) است.

و من الله التوفیق